

ГЕОМЕТРИЯ ФАНИНИ ЎҚИТИШНИНГ АХБОРОТ-КОММУНИКАЦИОН МАСОФАВИЙ ТАЪЛИМ МЕТОДИ

Наримбетова З.А.

Тошкент вилояти Чирчиқ давлат педагогика институти

***Аннотация:** мақолада 10-11 синфларда геометрия фанини ўқитишнинг ахборот-коммуникацион масофавий таълим методи тахлил этилган.*

***Калит сўзлар:** геометрия, ўқитиш, таълим, ахборот, коммуникация, метод, масофа, фан.*

INFORMATION-COMMUNICATION DISTANCE LEARNING METHOD OF TEACHING GEOMETRY

Narimbetova Z.A.

Chirchik State Pedagogical Institute of Tashkent region

***Abstract:** The article analyzes the information-communication distance learning method of teaching geometry in grades 10-11.*

***Keywords:** geometry, teaching, education, information, communication, method, distance, science.*

Янги Ўзбекистон шароитида илм-фан ва таълим-тарбия жараёни ютуқларини амалиётга тадбиқ этиб бориш асосий вазифалардан ҳисобланади. Шу жиҳатдан умумий ўрта таълим мактаблари 10-11 синфларида Геометрия фанини ўқитишнинг сифат самарадорлигига эришиш ва ўқувчиларни ўзлаштирган билимларини амалиётда қўллай олиш кўникмаси билан қуроллантириш долзарб бўлиб турибди. Чунки

Янги Ўзбекистон ўқувчиси янги даврнинг янги авлоди ҳисобланади. Бу муаммони ҳал этишнинг муҳим асосларидан бири умумий ўрта таълим мактабларида Геометрия фанини *ўқитишнинг ахборот-коммуникацион масофавий таълим методини* ишлаб чиқишдир.

Ўқитишнинг ахборот-коммуникацион воситаларини телевидение, радио, мобил алоқа воситаси, компьютер каби замонавий техникалар имкониятлари ташкил этади.¹ Мазкур замонавий техник воситалар асосида ўқитишнинг янги методларини ишлаб чиқиш ва амалиётга жорий этиш зарурият бўлиб турибди. Шу сабабли биз бу ўринда умумий ўрта таълим мактабларининг 10-11 синфларида Геометрия фанини ўқитишнинг ахборот-коммуникацион масофавий таълим методи мажмуига эътиборингизни тортамыз.

Масофавий таълим бу мураккаб шароитларда ахборот-коммуникацион техник воситаларга таяниб, онлайн тарзда амалга ошириладиган ўқитиш жараёнидир.² Масофавий таълим ўқув адабиётларининг юқорида таъкидланган ахборот-коммуникацион воситалари асосида алмашилишини, иқтисослаштирилган ахборот муҳити ёрдамида таълимни амалга ошириш имконини беради. Ўқитишнинг бу шакли таълим тизимида ўқитувчиларни тайёрлашнинг самарадорлигини ошириш билан бирга уларни ўқувчиларга чуқурлаштирилган билим беришга тайёрлаш вазифасини бажаради. Масофавий таълим тизимида таълим берувчи ва таълим олувчи шахсларнинг мунтазам вертуал алоқаси амалга оширилади. Натижада ўқувчиларнинг ўқитувчилар билан алоқадорлиги ривожланиб боради. Шу сабабли масофавий таълимнинг қуйидаги имкониятларига эътибор бериш керак:

1) масофавий таълим ўқувчиларнинг ўқишга ижобий ёндашилишини таъминлайди;

¹ Ҳасанбоев Ж., Тўрақулов Х. ва бошқ. Педагогика фанидан изоҳли луғат. – Т.: “Фан ва технология”. 2009. 44-бет.

² Шу манба. 263 бет.

- 2) педагогик жараён мақсади сифатида таълим олувчига йўналиш беришнинг имкониятлари бор;
- 3) методологик, назарий, услубий билимларни чуқурроқ эгаллаш имконини беради;
- 4) билиш фаолиятини мустақил ташкил этиш имконини беради;
- 5) таълимнинг турли ахборотларни топиш ва ўзлаштириш имкониятларини беради.

Эътибор берилса, масофавий таълимнинг бу имкониятларидан фойдаланиб, тумумий ўрта таълим мактабларининг 10-11-синфларида Геометрия фанини ўқитиш методикасини янада такомиллаштириш мумкин. Негаки, масофавий таълим замонавий педагогик технология асосида ташкил этиладиган билиш фаолиятини ривожлантириш борасида кутилган самарани беради. Айтиш пайтда масофавий таълим ахборотларга бўлган эҳтиёжларни қондиришда, ахборот олиш ва ундан фойдаланиш самарадорлигини оширишда муҳим аҳамиятга эга. Шунингдек, масофавий таълим педагогик фаолиятнинг ижодий характерини оширади, яъни ўқитувчининг зарурий ахборотларни излай билиш, танланган ахборотлар билан ишлай олиш ва ўқувчиларга янги маълумотлар асосида таълим бериш имкониятларини кенгайтиради.

Масофавий таълимда айтиқса, коммуникатив блок муҳим ўрин тутди. Коммуникатив блок – бу масофавий таълим жараёнида қатнашувчиларнинг мулоқотлари асосида таълимни амалга ошириш жараёни бўлиб, унда компьютер имкониятлари, электрон почта, тест ўтказиш технологиялари ва дидактик материаллар мажмуидан кенг фойдаланилади. Шунингдек, масофавий таълимнинг ахборотли блоки ҳам муҳим аҳамиятга эга. Бу блокда ўқув материалларидан фойдаланиш натижасида анкета, жадвал, диаграмма ва гистограммалардан фойдаланиш

имкониятлари кенгаяди.³ Шу жиҳатдан масофавий таълимнинг ахборот-коммуникацион техник воситаларига таянган методини ишлаб чиқиш ва унда умумий ўрта таълим мактабларининг 10-11 синфларида Геометрия фанини ўқитишни назарда тутиш тадқиқотимизнинг энг муҳим вазифаларидан биридир. Чунки ўқитишнинг ахборот-коммуникацион масофавий таълим методи бир неча имкониятларга эга. Бу борада ахборот-коммуникацион воситалар умумий ўрта таълим мактабларининг 10-11 синфларида Геометрия фанини ўқитишда қуйидаги имконият ва омилларни беради:

- ҳар бир мавзунини ахборот-коммуникацион техник воситаларини қўллаган ҳолда таяниб қизиқарли ўтиш;

- мавзулар бўйича берилган топшириқларни техник воситаларга таянган ҳолда турли усулларда ва воситаларда ечиш;

- ҳар бир мавзу бўйича қўшимча топшириқлар ва уларнинг ечими бўйича тавсиялар бериб бориш;

- ўқувчиларнинг Геометрия фанига бўлган қизиқиши, интилиши ва мазкур фан бўйича лаёқатларини мақсадли йўналтириш;

- компьютер каби ахборот-коммуникацион техник воситасининг имкониятларидан фойдаланган ҳолда 10-11 синфлар Геометрия фани ўқув материалларини такомиллаштириб бориш.

Бундай имкониятлар умумий ўрта таълим мактабларида Геометрия фанини ўқитиш методикасини такомиллаштириш ва унда фан мазмунини янгилаши билан муҳим аҳамиятга эга. Шу жиҳатдан Геометрия фанини ўқитишда ахборот-коммуникацион воситаларга асосланган методикага таяниш бу - инновацион ёндашув бўлиб, унинг асосида фанни ўқитишнинг қулай ва оптимал методларига эга бўлиш мумкин. Бизнинг ёндашувимизга кўра, ахборот-коммуникацион воситаларига таянган ўқитиш методлари

³ Қаранг: Мардонов Ш. Педагогика фанидан ўқитишнинг электрон-модулли дидактик таъминотини ишлаб чиқиш технологияси. Тошкент. 2021

Геометрия фанини ўқитишда қуйидаги янгиланишларни амалга ошириш имконини беради:

- фанни ўқитишнинг мақсад ва мазмунини ҳозирги замон инновацион ривожланиш талабларига мослаштириш. Чунки ҳозирги замон таълим жараёнининг талабларидан бири ўқитишнинг мақсад ва мазмунини ривожлантириб боришдан иборат;

- фанни ўқитишнинг методлари, воситалари ва технологияларини яхлит педагогик жараён сифатида моделлаштириш. Негаки ҳозирги техник ривожланиш жараёни ўқитишнинг анъанавий методларини янгилашни, унинг янги воситаларига таянишни ва технологияларнинг имкониятларидан оқилона фойдаланишни тақозо этмоқда;

- фан воситасида ўқувчиларнинг ўқув-билиш ва тарбия олиш жараёнини кучайтириш. Геометрия фани воситасида ўқувчиларнинг ўқув-билиш кўникмаларини кучайтириш ва уларнинг тарбия олиш жараёнини бугунги кун талаблари асосида ташкил этиш долзарб бўлиб турибди.

Бундай ёндашув умумий ўрта таълим мактабларида Геометрия фанини ўқитишни инновацияга асосланган ахборот-коммуникацион воситаларга таяниш жараёнини кучайтиради. Таълим тизимимизнинг ҳозирги ривожланиш жараёни фанларни ўқитишда ахборот-коммуникацион воситалари орқали узатилаётган янги ахборотларни, маълумотларни ва тавсияларни ўзлаштиришни тапқозо этади. Шу жиҳатдан бу борада хорижий мамлакатларнинг тажрибаларидан фойдаланиш ҳам мақсадга мувофиқ бўлади. Мисол учун, америкалик педагог олим У.Килпатрик ва буюк британиялик педагог олим Б.Расселнинг “Методлар лойиҳаси” номли ўқитиш лабораторияси тажрибаларидан фойдаланиш самарали ҳисобланади. Ушбу лаборатория тажрибаларида ахборот-коммуникацион воситаларга таянган ҳолда дарсликларни бутунлай ва ҳар бир ўқув жараёнида янгилаб бориш, уларни ўқитиш методикасида энг қулай ва осон ёндашувларга таяниш асослаб

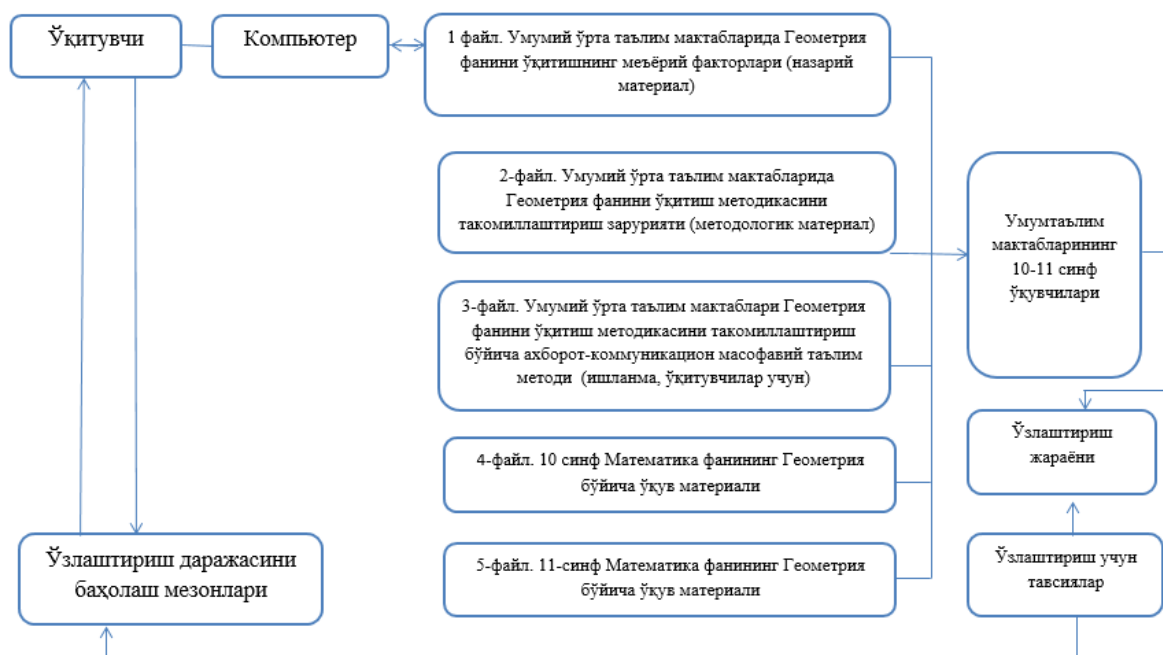
берилган.⁴ Шу жиҳатдан умумий ўрта таълим мактабларида Геометрия фанини ўқитишнинг ахборот-коммуникацион воситаларидан фойдаланган ҳолда методикасини такомиллаштиришда бундай тажрибалар қўл келади. Масалан, ушбу фаннинг ўқув материалларини янгиллаб бориш ва уни ўқитиш воситаларини оптималлаштириш ана шу жиҳатдан муҳим аҳамиятга эга.

Ахборот-коммуникацион воситаларида фанлар бўйича янги билимлар мажмуи мунтазам тақдим этиб борилмоқда. Чунки мамлакатимиз ва дунё педагог олимлари томонидан янги техник имкониятлар ва технологияларга асосланган илмий-тадқиқотлар амалга оширилмоқда. Бундай илмий - тадқиқотларда фанларни ахборот-коммуникацион воситаларнинг имкониятлари асосида ўқитиш, таълим методикасини такомиллаштириш ва ўқувчиларнинг ўзлаштиришини осонлаштирувчи турли тавсиялар тақдим этиб борилмоқда. Шу сабабли умумий ўрта таълим мактаблари Геометрия фани ўқитувчилари мунтазам равишда ахборот-коммуникацион воситалар асосида узатилаётган янги ахборот ва маълумотлар билан мунтазам равишда танишиб бориши мақсадга мувофиқ бўлади. Негаки, мамлакатимизнинг барча умумий ўрта таълим мактабларида Интернет тармоғи фаолияти йўлга қўйилган.

Бу ўринда мазкур масала бўйича биз томонимиздан шакллантирилган янги метод таҳлилига диққатингизни тортамыз.

Педагогик адабиётлар, илмий-тадқиқотларда масофавий таълим бўйича тадқим этилган тавсиялар ва ахборот-коммуникацион техник воситаларнинг имкониятларидан фойдаланиб қуйидаги “Умумий ўрта таълим мактаблари 10-11 синфларида Геометрия фанини ўқитишнинг ахборот-коммуникацион масофавий таълим методи” ишлаб чиқилди. Мазкур методнинг тузилмаси қуйидагилардан иборат:

⁴ Бордовская Н., Реан А. Педагогика. –Санкт Петербург, 2001 –С 126

1-расм. Умумий ўрта таълим мактаблари 10-11 синфларида Геометрия фанини ахборот-коммуникацион масофавий таълим методик ишланмаси

Мазкур ахборот-коммуникацион масофавий таълим методи қизиқарлилиги, тезкорлиги ва ўқувчиларни жалб этувчанлиги билан муҳим аҳамиятга эга. Шунингдек, бу метод мураккаб шароитларда онлайн тарзида ўқитиш жараёнида муҳим ўрин тутади. Шу сабабли ўқитувчиларнинг бундай методларни ўзлаштириши тақозо этилади.

АДАБИЁТЛАР:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 6 ноябрдаги “Ўзбекистоннинг янги тараққиёт даврида илм-фан ва таълим-тарбия соҳаларини ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони. // www.ziynet.uz
2. Аюбов Ш. Мамлакатимизда математика фанининг янги тарихи. // “Янги Ўзбекистон” газетаси. 2021 йил 18 июнь сони.
3. Наримбетова З. “Математика ўқитиш методикаси” фанидан амалий машғулотларни ўқитиш технологияси бўйича услубий кўрсатма. –Чирчиқ, 2020.